

6. Шерстюк О.О. Стереоморфология: история и перспективы ее развития для теории и практики медицины / О. О. Шерстюк, Н. Л. Свинцицкая, Р. Л. Устенко [и др.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2020. – Т. 20, вип. 1 (69). – С. 186–192.
7. Шерстюк О.О. Структурна організація орбітальної частки сльозової залози людини / О. О. Шерстюк, В. В. Литовка, А. Л. Каценко [та ін.] // Morphologia. – 2020. – Т. 14, № 3. – С. 118–123.
8. Шерстюк О. О. Епонімичні назви внутрішніх органів / О. О. Шерстюк, В. Г. Гринь, В. П. Білаш [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2014. – № 2 (44). – С. 226– 228.
9. General biological patterns of the structure of human major and minor lacrimal glands and under-researched aspects of their morphology / A. L. Katsenko, O. A. Sherstiuk, N. L. Svintsytska [et al.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2019. – Вип. 2 (66), т. 19. – С. 229–234.
10. Lacrimal glands structure components of the laboratory rat / D. Maryinak, A. Katsenko, O. Sherstiuk [et al.] // 3rd International Translational Medicine Congress Of Students And Young Physicians: book of abstracts Congr., Oscon, Croatia 19th – 20th March, 2021. – Oscon, 2021. – P. 36.
11. Svintsytska N. L. Morphofunctional characteristic of the skull with a clinical aspects: study guide / N. L. Svintsytska, V. H. Hryn. O. I. Kovalchuk. – Poltava, 2020. – 205 p.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСЬКИХ ВОДОЙМ

Клепєць О.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Важливими елементами благоустрою міст є зелені насадження і водойми. Природні та штучні водні об'єкти, розміщені на територіях міст та їх околиць, мають велике господарське, санітарно-гігієнічне та рекреаційно-естетичне значення. Водночас водойми і водотоки під впливом урбанізації ландшафту зазнають погіршення екологічного стану та стають непридатними для безпечного використання міськими жителями [4]. Порушення екологічної рівноваги водних об'єктів у містах наочно засвідчують реакції вищої водної рослинності, що виконує важливу продукційну, сервощеформуючу, біофільтраційну роль у водних екосистемах [7, 11]. В ході багаторічних гідроботанічних досліджень на території міста Полтави виявлено такі негативні тенденції розвитку урбогідроекосистем, як збіднення видового та ценорізноманіття, синантропізація флористичного складу водних та прибережно-водних угруповань, порушення поясного розподілу рослинності, інтенсифікація процесів евтрофування, замулення та заболочення тощо [5].

Водночас значна кількість водних і прибережно-водних рослин відрізняється високими декоративними якостями, що

знаходить застосування у декоративному квітництві, фітодизайні, садово-парковій архітектурі, акваріумістиці [2]. Тому серед інших заходів оптимізації стану екосистем міських водойм і водотоків слід приділяти належну увагу питанням їх озеленення. Насамперед це стосується штучно створених малих водойм (ставків) декоративно-рекреаційного призначення на територіях парків, спальних мікрорайонів тощо, оскільки вони з екологічної точки зору являють собою штучні угруповання (агроценози), які для підтримання декоративного ефекту потребують регулярного догляду з боку людини.

Повноцінне використання малих штучних водойм передбачає вирощування у них різних видів водної і прибережно-водної флори, у т.ч. рідкісних та декоративно цінних. При плануванні заростей слід мати на увазі, що для нормального функціонування екосистеми водойми та її естетичного вигляду рослини повинні вкривати близько третини акваторії [1]. Рослини, призначені для оформлення берегової зони, мають відповідати водоймі за розмірами і добре поєднуватися композиційно. Надмірна кількість прибережних рослин, особливо великих, візуально зменшує площу водойми. Серед можливих варіантів слід надати перевагу тим, що зберігають декоративність із весни до пізньої осені та є не надто вибагливими [10]. Види, що схильні до сильного розростання, доцільно розмістити на дні у горщиках [6].

Загалом, підбір видового складу культивованої гідрофільної флори слід здійснювати, виходячи з біолого-екологічних, декоративних, меліоративних особливостей окремих видів і їх соціологічної специфіки у регіоні, а також екологічних умов самої водойми. У якості посадкового матеріалу важливо також максимально використовувати місцеві види рослин.

При культивуванні вищих водних рослин з метою фітомеліорації та озеленення дотримуються певних вимог [2, 3]:

- 1) новостворені композиції у водоймах мають відзначатися високим декоративним ефектом, що є результатом досконалого підбору видів;
- 2) композиції повинні бути стійкими до змінних умов середовища, а їх формування має здійснюватися без значних матеріальних затрат і трансформації довкілля;
- 3) штучно створені композиції із водних рослин мають наближатися до їх природних поєднань.

На підставі аналізу декоративних, біолого-екологічних і соціологічних аспектів гідрофільної флори Лісостепу України для урбанізованих водойм цього регіону доцільно рекомендувати вирощування таких видів (за їх поясним розташуванням у водоймі):

- у поясі занурених рослин (для неглибоких водойм із достатньою прозорістю води та незатіненими акваторіями): водопериця колосиста *Myriophyllum spicatum* L., пухирник

звичайний *Utricularia vulgaris* L., плавушник болотний **Hottonia palustris* L., водяні жовтеці закручений *Batrachium circinatum* (Sibth.) Spach., волосолистий *B. trichophyllum* (Chaix) Bosch, водяний **B. aquatile* (L.) Dumort. та інші;

- у поясі рослин із плаваючими листками (для водойм із слабкопроточним гідрологічним режимом та малопомітними коливаннями рівня води): латаття біле **Nymphaea alba* L., глечики жовті **Nuphar lutea* (L.) Smith, рдесник плаваючий *Potamogeton natans* L., гірчак земноводний *Persicaria amphibia* (L.) Delarb., сальвінія плаваюча ***Salvinia natans* (L.) All., жабурник звичайний *Hydrocharis morsus-ranae* L. тощо;
- у поясі прибережно-водних і болотних рослин (зادля уникнення зайвого затінення та швидкого замулення перевага надається середньо- та низькорослим макрофітам): сусак зонтичний *Butomus umbellatus* L., частуха подорожникова *Alisma plantago-aquatica* L., стрілолист стрілолистий *Sagittaria sagittifolia* L., смикавець скупчений *Cyperus glomeratus* L., водяна сосонка ланцетолиста *Hippuris vulgaris* L., вероніка струмкова *Veronica beccabunga* L., білозір болотний *Parnassia palustris* L., бобівник трилистий *Menyanthes trifoliata* L., образки болотні **Calla palustris* L., калюжниця болотна *Caltha palustris* L., купальниця європейська *Trollius europaeus* L., вовче тіло болотне *Potentilla palustris* (L.) Scop., незабудка болотна *Myosotis scorpioides* L., м'ята водяна *Mentha aquatica* L., жеруха гірка *Cardamine amara* L. та інші. (однією зірочкою (*) позначено регіонально рідкісні види Лісостепу Укра-їни (Чорна, 2006) [9], двома зірочками (***) позначено види Червоної книги України (2009) [8].)

Реалізація науково обґрунтованих заходів озеленення міських водойм сприятиме не лише поповненню колекції декоративних рослин відкритого ґрунту та збагаченню раритетного генофонду гідрофільної флори, але й безумовно підвищить ландшафтно-естетичне та декоративно-рекреаційне значення міських територій.

Література

1. Власов Б.П., Гигевич Г.С. Использование высших водных растений для оценки и контроля за состоянием водной среды: Метод. рекомендации. Мн.: БГУ, 2002. 84 с.
2. Голуб В.М. Еколого-біологічні та фітомеліоративні особливості макрофітів, перспективних для використання в озелененні водойм Правобережного Лісостепу України : Автореф. дис. ... канд. біол. наук. Київ, 1998. 20 с.

3. Данилик Р.М., Колодко М.М. Гідрофільний рослинний покрив в екологічній оптимізації водних екосистем комплексної зеленої зони міста Львова. Наук. вісник УкрДЛТУ. 2004, вип. 14. С. 207–213.
4. Екологічний стан київських водойм / Афанасьєва О.А., Багацька Т.С., Оляницька Л.Г. та ін. Київ : Фітосоціоцентр, 2010. 256 с.
5. Клепець О.В. Структурні особливості вищої водної рослинності різно-типних водойм урбанізованих територій : Автореф. дис. ... канд. біол. наук. Київ, 2021. 24 с.
6. Ламберт Д. Прудовые растения и их выращивание / Пер. с англ. И.В. Кузнецовой. Москва : Аквариум-Принт, 2006. 78 с.
7. Мальцев В.І., Карпова Г.О., Зуб Л.М. Визначення якості води методами біоіндикації: науково-методичний посібник. Київ : Науковий центр екомоніторингу та біорізноманіття мегаполісу НАН України, Інститут екології НЕЦ України, 2011. 112 с.
8. Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дідуха. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
9. Чорна Г.А. Флора водойм і боліт Лісостепу України. Судинні рослини. Київ : Фітосоціоцентр, 2006. 184 с.
10. Шиканян Т. Дизайн и планировка вашего водоема. Москва : Эксмо, 2011. 112 с.
11. Эйно́р Л.О. Макрофиты в экологии водоема / Отв. ред. И.М. Распопов. Москва : Ин-т водных проблем РАН, 1992. 256 с.

ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ ДЕРЕВНО-ЧАГАРНИКОВИХ ІНТРОДУЦЕНТІВ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Малова Т.І.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Інтродукція рослин — ефективний метод збагачення культурної флори за рахунок дикорослих видів та пристосування їх до нових умов існування. За рахунок інтродукції відбувається постійне збагачення асортименту декоративних однорічних та багаторічних рослин, стійких до специфічних умов певного регіону, також завдяки освоєнню ресурсів світової флори здійснюється поповнення видового різноманіття цікавими і оригінальними рослинами для використання у ландшафтному будівництві міст [1, С.169].

Мета роботи — оцінити адаптаційні можливості декоративних деревно-чагарникових інтродуцентів та визначити перспективність їхнього використання при забудові міст України.

Під успішністю інтродукції рослин розуміють відтворення життєздатності і корисних властивостей виду в нових умовах культивування, максимально кількісно та якісно наближених до таких, що є у природному ареалі видів-інтродуцентів [1, С.169].

При створенні паркових пейзажних груп важливу роль відводять інтродукованим видам, які покращують загальний декоративний вигляд композицій як замкнених, так і відкритих паркових